

Kovács Zsuzsa

Egy ház és a benne lakók története

A Hajgató Sándor utca 8. szám alatti kiskanizsai házból begyűjtött hagyatékek múzeumi értéke¹

A Hajgató Sándor utca Kiskanizsa városrészben található, Nagykanizsa városközpontjától nyugati irányban mintegy 2 kilométerre. Helyén a közép-korban egy Töl nevű falucska állt a Kanizsa folyó nyugati partján, amely a török időkben teljesen elpusztult. Utoljára 1530-ban írták össze. A terület 1690-től, Kanizsa visszafoglalásától fogva folyamatosan népesült be ismét a visszatérő őslakokkal, az itt maradt törökökkel, rácokkal, hazánk közelebbi és távolabbi vidékeiről érkező horvátokkal, vendekkel, a környéken letelepített sváb családokkal és azok rokonaival. A lakosság néhány évtized alatt összekovácsolódott és nyelvében, szokásaiban egységesült, környezetétől azonban elkülönülő paraszti etnikumot kezdett alkotni. A közösség zártságát fokozta az endogámia: a kiskanizsai polgárok a legritkább esetben hoztak feleséget más településről. A családok túlnyomó része földműveléssel, majd a két világháború közötti időszaktól fogva kertészkedéssel, piacra tereléssel, árusítással foglalkozott és foglalkozik ma is.²

Kiskanizsa lakossága nemcsak nyelvileg, hanem viseletében és életmódjában is elkülönült Nagykanizsa városétól.³ Rátartian vállalták az általuk „hernyónak” csúfolt nagykanizsaiakkal szemben „sáska” mivoltukat. Frazon Zsófia a kiskanizsai viseletről készített egyetemi dolgozatában a sáska elnevezéssel kapcsolatban azt írja, hogy az elnevezés régen, mint csúfnév került a köztudatba, de a kiskanizsai ember egyre inkább jó tulajdonságairól, ügyességéről, szorgalmasságáról lett híres, így ma már büszkén viselhetik ragadványnevüket. Az elnevezés eredetére nincs egyértelmű magyarázat, de az biztos, hogy a piacozással, kertészkedéssel hozható összefüggésbe. Variációk a lehetséges magyarázatra: „Ellepték a piacot, mit a sáskák.” „Szorgalmasak, úgy dolgoznak, mint a sáskák.” „Hirtelen törtek be a piacra, mint a sáskák.”⁴ A piacozással hozta kapcsolatba a sáska elnevezést Kerecsényi Edit is, aki azt írja, hogy Kiskanizsa népet

a múlt század végétől – talán az egész Dél-Dunántúlon – sáskának hívják. A ragadványnév szerint onnan eredhet, hogy asszonyaik a vasúti közlekedés fejlődésével úgy ellepték a közeli városok piacait, mint sáskák a rétet. Ahova egy sáska betette a lábát, ott másnak nemigen nőtt fü. Termelőségüket az 1970-es évek egyesüléséig büszkén hívták Sáska-Petőfi Tsz-nek.⁵

A kiskanizsaiak nemcsak a nagykanizsaiaktól, hanem a falusiaktól is mereven elhatárolták magukat. Velük szemben polgároknak tartották és nevezték is magukat, és még az 1950-1960-as években sem szívesen házasodtak velük.⁶ Annak ellenére tettek különbséget önmaguk és a falusiak között, hogy ők is szinte kizárólag földműveléssel foglalkoztak, iparos és értelmiségi alig akadt közöttük.⁷ Iparosnak az adta a fiát, aki gabonában tudta fizetni a tandíját, és tisztában volt vele, hogy a sok gyerek közül egy-két utódot taníttatnia kell, hiszen különben nagyon sokfelé aprózódik a birtok.⁸ A gazdálkodó kiskanizsaiaknak fő terményei a hagyma, káposzta, burgonya voltak, ezeket nagyban termelték a határban, és nagykereskedőknek adták el. A konyhakerti zöldségféléket, amelyeknek termesztése és eladása a nők feladata volt, inkább a helyi piacon értékesítették.⁹ Jelentős volt a virágkertészetük, különösen az árvácskatermelés, ez volt ugyanis a legnépszerűbb temetői virág, amelyet a városiak is előszeretettel ültettek a sírokra.

A Hajgató Sándor utca 8. szám alatti ház (1. kép) ma már egyetlen képviselője az 1860-as évektől épülő végoromfalas téglaháznak, amelyekből egészen az 1950-es évekig nagyon sok volt Kiskanizsán.¹⁰ 1868-ban Kiskanizsa és Nagykanizsa rövid időre szétvált és a kiskanizsaiak nagy lendülettel fogtak hozzá az ekkor még igencsak falusias arculatú település fejlesztésének. A nemzeti klasszicizmus szellemében sorra építették a timpanonos, végoromfalas téglaházakat,

amelyek mintáját a környék udvarházairól és a Nagykanizsán felújított vagy akkoriban emelt klasszicista épületekről vették. Egyes utcákban, mint például a Bajcsai utcában, még néhány évvel ezelőtt is egymás után sorakoztak a végoromfalas, forházsal¹² vagy anélkül álló házak. Napjainkban csak elvétve találunk ilyen típusú épületeket. A Hajgató Sándor utcai épületek szomszédságban ma már egy- vagy kétemeletes, sátozott házak, több kockaház és más, egészen új stílusú épület látható (2. kép).

Az utca végén áll az 1874-ben átépített és kibővített plébániatemplom, amely mai formájában eklektikus stílusú (3. kép). Vele szemben a Hajgató Sándor utca sarkán az egykori Polgári Olvasókör háza áll (4. kép). 1900-ban a kiskanizsai polgárok a művelődés elősegítésének céljával építik a házat, így akarva „...Kiskanizsa törekvő, értelmes polgáraiból erkölcsileg erős és hasznos polgárt nevelni, társalgás, eszmecsere által a város felvirágoztatása iránt érdeklődést kelteni és annak mind szellemi, mind anyagi fejlődésére hatékonyan hatni...”¹³

Ez a ház azért is megérdemli a figyelmet, mert 11 „kiskanizsai pógár”, ahogyan ők nevezték magukat, az 1920-as években saját vagyona terhére vett fel kölcsönt, hogy az építkezést a terveknek megfelelően fejezhessék be.¹⁴ Az épület ma is a közművelődés szolgálatában áll, a Móríc Zsigmond Művelődési Ház otthona.¹⁵

A Hegyi család 8. szám alatti háza ma már sárgára van festve, feltehetőleg ez a ház is fehér volt. Oromzata díszítetlen, csak az 1878-as építési évszámot viseli. Szerkezete az egyszerűbb kiskanizsai végoromfalas típusnak megfelelően épült. Az oromfalon két ablak néz az utcára, udvari bejárta egyszerű, nem tartozik hozzá timpanonos forház vagy kódissállás. Beosztása szoba, konyha, hátsó szoba és kamra (5–7. kép). A végoromfalas házak esetében a kis előszobát általában a konyhából választották le, ahogy ez esetünkben is történt.

A ház tulajdonosa, Wilhofer József családja Horvátországból származott, a Trianoni Szerződés után települtek Magyarországra. Wilhofer József 1930. május 3-án kötött házasságot Nagykanizsán Jankovics Rozáliával. Két gyermekük született: József Miklós, 1931. január 5-én Kiskanizsán, Mária pedig 1933. október 22-én Nagykanizsán. Az ő születésekor apja már magyarosított nevén, Hegyi Józsefként szerepelt. A Hegyi család gazdálkodással foglalkozott.

Miután 1942-ben Hegyi József nem tért vissza a frontról, hárman maradtak a családban. Később ifjabb Hegyi József az Alföldre, Kiskőrösre nősült, így Hegyi Mária az édesanyjával Hegyi Józsefné Jankovics Rozáliával maradt. Mária soha nem ment férjhez, nem akarta az édesanyját magára hagyni, édesanyja halála után pedig egyedül élt.

A család krónikájának fontos forrásai az apa, Hegyi József frontról írott levelei, amelyekből jól kirajzolódik a családi gazdaság működése, hiszen az apa a frontról is megpróbálta irányítani a család ügyeit, segíteni az otthon maradóknak a földművelésben, a termény értékesítésében. Egyik, a főszámvevőnek címzett levelében például kérte, hogy utaljanak ki segélyt a családjának. A feleségétől kapott levélre hivatkozott, amelyből a segély késedelméről értesült. Egy másik levélben a plébános urat kérte, hogy imádkozzon a fronton levő katonáért és érte is. A családnak szánt leveleiben értesítette családját hogylétéről, a gazdaság vezetésével kapcsolatos kérdéseket tett fel feleségének, illetve utasította őt aktuális munkák elvégzésére, tanácsal látta el azokban a gazdasággal kapcsolatos kérdésekben, amelyekben úgy ítélte meg, hogy segítségre van szükség. Leveleiben beszámoltatta feleségét a lezajlott munkákról, az állatok és a termény értékesítéséről, sőt a gyerekek hogylétéről is kérdezte őt. Többször reményét fejezte ki, hogy a gyerekek szót fogadnak az anyjuknak és engedelmeskednek neki, az apai szigor nélkül is. Továbbá megköszönte a csomagokat, amit küldtek neki, továbbiakat kért, pénzt és ajándékokat küldött a családjának, amelyeket pontosan felsorolt a tábori levelezőlapokon. A levelek 1942. április–november hónapokból valók.

A háború után Kiskanizsa nagyot változott. A férfiak és a fiatalabb nők csaknem mind a gyárakban kezdtek dolgozni. Egyre több család hagyott fel az intenzív kertészkedéssel, állattenyésztéssel, így feleslegessé váltak a nagy gazdasági épületek. Ezeket használaton kívüli bútorok és eszközök, lim-lomok tárolására használták, vagy elbontották, és garázst építettek a helyükbe. A jellegzetes végoromfalas házak szegélyezte hagyományos utcaképet felborították az egyre nagyobb számban épülő sátozott, úgynevezett kockaházak.¹⁶

A tsz-szervezéskor Hegyi Mária (8. kép) a termelőszövetkezetnél kezdett dolgozni, ahol nyugdíjazásáig állt alkalmazásban, majd ő is – mint nagyon sokan Kiskanizsán – konyhakerti növények termesztésével és eladásával egészítette ki a nyugdíját. Idős korában nagyon visszavonult életet élt, keveset járt el hazulról.

2006 telén kaptuk a bejelentést az Együtt Kiskanizsáért Egyesület elnökétől, miszerint a Hegyi család egyenesági örökösök nélkül maradt házából a múzeumnak egy kiskanizsai család teljes hagyatékának begyűjtésére lenne módja. A múzeum élt a felajánlott lehetőséggel, így a gyűjtés során a ház teljes tárgyi anyagát a múzeumba szállítottuk, kivéve a bútorokat, amelyeknek elhelyezésére raktárkapacitás hiányában nem volt lehetőség. A gazdag hagyaték

konyhai használati eszközöket, dísz tárgyakat, vallási emlékeket, ruha- és textilneműt tartalmaz. A konyhai eszközök között található a Hegyi Józsefné vezette 1930-as, 1940-es évekből származó háztartásból örökölt poharak, tányérok, evőeszközök, amelyekre leánya nagyon vigyázott. A legnagyobb részt természetesen a Hegyi Mária által az 1960-as évektől vásárolt és használt teljes konyhai felszerelés adja, amelyben vannak elektromos gépek, több pohár- és tányérgészlet, edények, evőeszközök, befőzéshez használt üvegek, tehát mindazok a tárgyak, amelyekre a mindennapi háztartásban szükség volt.

A két szobából nagyon sok ágynemű, cipő, dísz tárgy, egyházi emlék (9. kép),¹⁷ hivatalos irat került a múzeumba, a hagyaték leggazdagabb és egyben legértékesebb része azonban a begyűjtött viseletanyag, valamint kézimunkák és szabásminták. A ruhanemű mind női ruha, hiszen férfi már régóta nem élt a háznál. A ruhák az 1910-es éveket követően átalakult, és még az 1950-es, 1960-as években is viselt kiskánizsai női viseltek évszakonként váltott ünnepi és hétköznapi darabjait képviselik. Hegyi Mária nagyon szerette a szép ruhát, közeli rokona¹⁸ szavaival élve: „Meg is tudta vigyázni, semmit nem dobott ki, hanem amit tudott azt megjavított, ami pedig már nagyon elrongyolódott azt befogta otthoni blúznak.” Amire szüksége volt meg is tudta varrni, hiszen jól varrt azon a varrógépen, amit édesapja a frontról küldött nekik ajándékba.¹⁹ Szépen kézimunkázott, szívesen horgolt és kötött is, amit a múzeumba gyűjtött díszterítők és más használati tárgyak is tanúsítanak. (10. kép).

A kiskánizsai női viselet, melynek alapvető formája az 1910-es évekig megmaradt, ebben a században jelentős változásokon ment át. Az itt élő nőket elkápráztatta az üzletek elragadó kínálata és a módos városi asszonyok divatos öltözködése. Mindez újabb és újabb ötleteket adott varrónőiknek a folytonos változtatásra. Ez főleg a blúzok, réklik, kacák és bájók divatján érződött. A fejrevalók- és vállkendők színe és anyaga a nők életkorának, az ünnepi és a köznapi alkalmaknak megfelelően módosult. Új viseleti darabként megjelent a cenci, az alsóing, a vállasing valamint a rékli. A hosszú szoknya fokozatosan kissé rövidebb lett és gyakran, alkalomhoz illő textíliából megfelelő színben, a réklivel azonos anyagból készült. Az alját ekkortájt már különböző zsinórokkal is beszegték, hogy ne kopjon el olyan hamar. A lazán leszedett fekete kötény, melyet atlasz selyemből, szaténból, klotból, kartonból, néha apró kasmírból varrtak, idővel kissé rövidebb lett a szoknyánál és csaknem teljesen elfedte azt.²⁰

A begyűjtött ruhák ezt, az 1960-as évekre már átalakult, a régiéket megváltozott formában használó, új

darabokat a viseletbe integráló állapotot tükrözi. J. Katalin a következőképpen írja le a kiskánizsai viseletet, ami elmondása szerint a két világháború alatt nyeri el az általa leírt változatát.

„A csipke blúzok alá réklitartót hordanak régen.

Ünnepi ruha összeállítás: Először felveszi az ümögöt, azaz vékony pántos egyenes szabású blúzt és betúrta a szoknyába. A szoknya úgynevezett liszter szoknya, ami azt jelentette, hogy rakott a szoknya. Ennek a szoknyának különleges bánásmód járt, különben a rakása kinyúlt. Ezért úgy rakták el, hogy egy nagy asztalon egyenként összefogták a rakásokat, feltekerték és összekötötték. Így feltekerve is száritották. Télen a liszter szoknya alá flanel alsószoknyát viselnek. Erre vette a réklitartót, ami ugyanolyan, mint az ümög, csak rövidebb. A réklitartóra pedig felvette a csipkeblúzt. Az ünnepre először péntőt vesznek, aminek csipke van az alján. Erre vesznek két alsószoknyát, aminek fehér a színe. A viselethez szövet szoknyát hordanak. Ez a viselet a két világháború között alakult ki, előtte hosszú szoknyát hordanak.”

Tehát az ing, azaz ümög tetejére húzták a kis inget, Kiskánizsán réklitartót, lejbit, lájbit. A réklitartót a szoknyából kihúzva viselték, az 1920-as évektől fogva már melltartót is hordtak alatta. Műselyemből, szaténból, kreppszaténból varrták a lefelé bővülő, pántos alsóruhát. Az átlátszó selyem vagy csipke rékli alá csak ünnepnapokon vették fel a lányok és a fiatal asszonyok a gyolcsból varrott, hímzett réklitartót, ami alól szépen kilátszott a ruhadarab hímzett része.²¹ Ez volt a nyári ünnepelő, amit különböző színekben varrtak és hozzá illő, megfelelő színű réklitartót vettek alá. Legelterjedtebb volt a kék, rózsaszín, fekete (11. és 12. kép). Ezekből a réklikből és réklitartókból a fent felsorolt színek mellett, rózsaszínt is begyűjtöttünk.

Alsószoknyákból 16 darabot vittünk a múzeumba, amiben van ünnepi, téli és nyári egyaránt. Liszter szoknyából négy darab volt a hagyatékban, barna és fekete, amit Hegyi Mária maga is összekötve tárolt. A rakott szoknyát, ha kellett többször is rakták és nagyon vigyáztak arra, hogy ne üljenek rá, hiszen akkor kismultak a ruha redői. Ezért szerettek inkább sámlira ülni, amin elrendezhették maguk körül a rakásokat. A szedett szoknyák a hétköznapi fő ruhadarabjai,²² amiből Hegyi Máriának jó néhány darab volt a ruhatárában. Voltak egyszerű karton és perget anyagú szoknyái, több kékfestő, amiből láthatóan sokat használt. A kékfestő szoknyák között egészen újnak tűnő darabok is voltak, amit valószínű, ritkán vagy még egyáltalán nem használt. A kiskánizsai izlésnek megfelelően a kékfestő anyagból készült szoknyákból inkább az apró mintájúból hordott többet.

A bársony szoknyát inkább ünnepen viselték, soha nem rakták, mindig szedték, hiszen a vastag bársony anyag alkalmatlan lett volna a rakásra. Sötétkék, apró pöttyös bársony szoknyából és atlasz selyemből készült, sötétkék illetve fekete, szintén pöttyös szoknyából több garnitúrája is volt Máriának. J. Katalin elmondta, hogy fiatal korukban, az '50-es években jött divatba a pöttyös anyag, ezért abban az időben mindenki több ilyen mintájú szoknyadarabot szerzett be magának.

A szoknyákhoz megfelelő színű kötényt viseltek, amelyek hossza a szoknya hosszúságával együtt változott. Hétköznapi viselet a dísztelen fekete szatén, és az elnyúlhatatlan kékfestő. Ünnepi a klott, a flokon, az atlaszselyem.²³ Hegyi Máriának kötényből 11 darab volt otthon, amelyek között az egészen drága kasmír, flokon, karton, fekete, kékfestő egyaránt megtalálható volt (13. és 14. kép).

A vállukon kendőt hordtak, ami az 1880-as évekig fehér golycsból készült, slingelt szélű háromszögletes kendő volt. Az 1910-es évektől fogva a gépi varrás elterjedésével kiszorulnak a piacról ezek a kézzel készült kendők, helyüket a gyári anyagokból varrott színes és mintás darabok veszik át.²⁴ Ha hidegebbre fordult az idő minden asszony bongyorkendőt terített a vállára, amely bongyoros fonalból, szélén pedig körbeláncolt rojtjal volt díszítve. A kendő sok színben létezett, az aktuális használatát az határozta meg, hogy viselője milyen életkorban volt illetve éppen ünnep vagy hétköznapi volt.²⁵ A feketét gyászban és börtben hordják, a bordót barna ruhához (15. kép).

Hegyi Máriának nemcsak bongyor kendője, hanem bongyor kabátja is volt, amit bongyorkendőből varrtak, de megerősítették még egy szállal, hogy ne bomoljon el (16. kép). A posztó rékli tulajdonképpen már kabátnak számított. Ilyen kosztümkabátot már az 1950-es évektől varnak, hozzá csipkeblúz, harisnya és pántos cipő illett. Ebből az együttesből Hegyi Máriának 6 garnitúrája volt.

A bemutatott hagyaték csak egy kis szelete a 800 tárgyat számláló tárgye gyűttesnek, amit a múzeumba vittünk. Értéke, hogy 78.28.1–21 közötti leltári számokon már korábban is több tárgy került a gyűjteménybe ebből a házból. Az akkor 45 éves Hegyi Mária adja el ezeket a tárgyakat a múzeumnak, amelyeket Kerecsényi Edit gyűjt be. Az 1978-ban gyűjtött tárgyak között néhány ruhanemű, több családi fénykép, egy fészület, egy imakönyv és sőtartó található. Ez, a már korábban begyűjtött anyag most teljessé válhatott, nagyon jól adatolt, és egy kiskanizsai család teljes hagyatékát tartalmazza. A Thury György Múzeumban szép számmal található Kiskanizsáról származó műtárgy, a legtöbb az 1960-as, 1977-es leltári számok alatt. Szerencsére a múzeum kiskanizsai gyűjteménye ma is egyre gyarapodik, azonban a Hajgató Sándor utca 8. szám alatti házból begyűjtött hagyaték volt az első, ami egy család teljes tárgyi anyagát tartalmazta.²⁶

Jegyzetek:

- ¹ Jelen írás 2006. szeptember 16-án a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtárban „Örökségünk” címet viselő, Kiskanizsával foglalkozó konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata. A kutatás készült az OTKA K 02412 sz. A falusi építészet, lakáskultúra és életmód átalakulása a 20. században című programja keretében.
- ² Kerecsényi 1999, 171.
- ³ Kerecsényi 1984, 82.
- ⁴ Frazon 1992, 6.
- ⁵ Kerecsényi 1984, 83.
- ⁶ Molnár 1995, 8–9.
- ⁷ Kerecsényi 1984, 82.
- ⁸ Molnár 1995, 30.
- ⁹ Molnár 1995, 39.

- ¹⁰ Kerecsényi 1996, 48.
- ¹¹ Kerecsényi 1997, 101.
- ¹² Forház: német eredetű szó (Vorhaus), a korábban épült fedett bejárat, az ún. kódisállás beüvegezett változatát jelenti.
- ¹³ Kerecsényi 1984, 84.
- ¹⁴ A kiskanizsai Polgári Olvasókör 1870-ben alakult, az első olvasókörök egyike volt az országban. 1900-ban építik fel a kör ma is látható épületének egy részét, amelyet később egy emelettel bővítenek. Ehhez a Földművelésügyi Minisztériumtól, Nagykanizsa várostól kapnak támogatást a felvett kölcsön mellett. Így a székház ma is látható formájában 1928-ban készül el. In A kiskanizsai Polgári Olvasókör bútorozott szobájától az emeletes székházig. Zalai Közlöny, 1930 november 4.

- ¹⁵ Kerecsényi 1984, 86.
¹⁶ Kerecsényi 1984, 86.
¹⁷ Sublatszentek, amelyeket a szobában álló „Domus” szekrény üveges vitrinjéből gyűjtöttük. Eredetileg a szobában található sublaton álltak, amibe beleköltözött a szű, így onnan a szekrénybe kerültek. Feltételezésem az támasztja alá, hogy a 78.28.19. leltári számú fa feszület leírókartonján, amit ebből a házból gyűjtött Kerecsényi Edit, az áll, hogy a sublat közepén állt a tárgy, ahonnan eltette Hegyi Mária, a bútordarab szuvasága miatt.
¹⁸ J. Katalin, Jankovics oldalról rokona a családnak, aki természetesen jól ismerte a őket, ezért a gyűjtés során nagyon sokat tudott segíteni a tárgyak meghatározásában, több tárgyat pedig a hozzájuk tartozó történet elmesélésével tett a múzeum számára még értékesebb
¹⁹ J. Katalin közlése.
²⁰ Kerecsényi 1999, 174.
²¹ Frazon 1992, 13.
²² Frazon 1992, 15.
²³ Frazon 1992, 17.
²⁴ Frazon 1992, 23.
²⁵ Frazon 1992, 23.
²⁶ Köszönöm a Thúry György Múzeum munkatársainak a munkáját, akik segítettek az anyag gyűjtésében és múzeumi elhelyezésében. Különösen hálás vagyok Horváth Jánosné Plánder Jucinak, az Együtt Kiskanizsáért Egyesület elnökének, hogy elvezetett ehhez a nagyszerű anyaghoz.
 A cikkhez tartozó képeket Hohl Zoltán (1, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16-os számú képek) és Kovács Zsuzsa (2, 3, 4, 6-os számú képek) készítették.

Irodalom:

- CZUPI 1999
 Czupi Gy.: *Kanizsai Polgári Olvasókör alapszabályai*. Kanizsai Enciklopédia, 174–175. B. Z. Lapkiadó Kft.
 FRAZON ZSÓFIA 1992
 Frazon Zs.: *Kiskanizsa népviseletének változásai a 19–20. században*. Kézirat. Nagykanizsa, Thúry György Múzeum adattára: A/1934–92.
 HORVÁTH 1999
 Horváth Gy.: *Kanizsai Polgári Olvasókör*. Kanizsai Enciklopédia, 174. B.Z.Lapkiadó Kft.
 KERECSENYI 1984
 Kerecsényi E.: *Nagykanizsa környékének néprajza*. 78–102. In: Dr. Cseke Ferenc, Dr. Horváth László, Dr. Kerecsényi Edit, Tóth Kálmánné: *Nagykanizsa-Győr*.
 KERECSENYI 1996
 Kerecsényi E.: *Oromfalas házak Kiskanizsán*. Pannon Tükör, Nagykanizsa, 1996/2, 48–54.
 KERECSENYI 1999 a
 Kerecsényi E.: *Kiskanizsa*. Kanizsai Enciklopédia, 171. B. Z. Lapkiadó Kft.
 KERECSENYI 1999 b
 Kerecsényi E.: *Kisknaizsai női viselet*. Kanizsai Enciklopédia, 174. B. Z. Lapkiadó Kft.
 KERECSENYI 1997
 Kerecsényi E.: *Klasszicista és klasszizáló oromfalas házak Kiskanizsán*. 101–123. In: Zalai Múzeum 7. Zalaegerszeg.
 MOLNÁR 1995
 Molnár Á.: *Üzemi adottságok és értékesítés a paraszti gazdaságban. A kiskanizsai sáskák piacozása*. Szakdolgozat, ELTE-BTK Néprajz szak. Kézirat. Nagykanizsa, Thúry György Múzeum adattára: A/2049–95.
 MOLNÁR 2002
 Molnár Á.: *Alkalmazkodó polgárosodás. Család és gazdaság Kiskanizsán a 20. században*. Doktori Disszertáció, ELTE-BTK, Európai Ethnológia Doktori Program. Kézirat. Nagykanizsa, Thúry György Múzeum adattára: A/2656–2003.

The story of a house and people living there

The museological value of the bequest gathered from Hajgató Sándor street 8. in Kiskanizsa

Hajgató Sándor street is located in Kiskanizsa, 2 kilometres westward from the centre of Nagykanizsa. People living in this district differ from inhabitants of Nagykanizsa in their language usage, their clothing and also in their manners. They made their living on selling their goods on the market of Nagykanizsa and on other surrounding towns' markets. Their main products were onion, potato, cabbage, kitchen-vegetables (tomato, paprika and other seasonal vegetables). Their flower gardening, especially the pansy producing was also important among their market products – because this flower was the most common used one in the cemetery. The people of Kiskanizsa were very enthusiastic, diligent in their work but they were a very closed community. They were called „sáskák“ – locusts by the people of Kanizsa. There are many explanation for the origin of this nickname, but soon they accepted this name, and internalized in their identity as a name of their diligence and good farming.

The bequest from Hajgató Sándor street 8. belonged to a very particular family. Hegyi József and his wife, Jankovics Rozália brought up two children, Mária and József. This family, like everybody in Kiskanizsa, were making their living from their farming and selling their products on the market. During the war, while Hegyi József was fighting on the frontline, Rozália remained alone with the farming and the children. The head of the family tried to help his family, even while he was in Russia and he wrote them many letters. In these letters he asked his wife about the children, farming; by giving his advices he helped her in financial and farming questions. As far as possible he tried to manage the official problems of the family, for example he wrote to the administrative board to send the grant for his wife soon. These letters,

which were dated from April-November of 1942, are important sources of the family's chronicle, the traditional life manners and the farming of a family living in Kiskanizsa at that age. The wife lost his husband in the war, so she had to continue the work and the children's bringing up on her own. Later her son József married a woman from „Alföld“, so he moved from Kiskanizsa, but Mária stayed with her mother. She never married and she died without inheritors. After her death, the head of „Együtt Kiskanizsáért Egyesület“ – Unity for Kiskanizsa Association drove our attention to her bequest and offered us to gather it for the collection of the Thúry György Museum. After having seen the material, we decided to bring it to the museum, because Mrs. Kerecsényi Edit, the museum's former director and ethnographer, has already collected some other articles from Hegyi Mária. With this bequest the previously collected articles can be completed. The particular value of the newly collected items is that they can be supplied with rich data about the family and the items themselves that increase the museological value of the collection. Almost 800 items arrived to Thúry György Museum from the family containing kitchen utensils, ornaments, religious souvenirs, photos and other family documents. The richest part of the collection is some textile material, with embroidered hand-made table clothes, also hand-made knitted and crocheted table clothes and other needleworks. The textiles include a huge quantity of clothes, there are among others several complete traditional costumes worn by women of Kiskanizsa in 1960's. The old women wear these costumes nowadays as well on festivals and on Sundays at the mass, and seldom we can see elderly women dressed in this costume in the town center as well.

Translated by: Kovács Zsuzsa

1. kép: A Hajgató Sándor utca 8. szám alatti ház

2. kép: Új építésű házak a Hegyi család házának szomszédságában

3. kép: A kiskanizsai templom

4. kép: A Polgári Olvasókör, ma Móricz Zsigmond Művelődési Ház

5. kép: A ház első szobája

6. kép: A ház konyhája

7. kép: A ház hátsó szobája

8. kép: Hegyi Mária fiatalkori fényképe

9. kép: Sublatszentek

10. kép: Hegyi Mária horgolta a fényképen látható babának a ruháját illetve a lámpának az ernyőjét is. A lámpa eredetileg egy gyertyatartó volt, amit Mária édesapja küldött a családnak a frontról, később alakította át asztali lámpának

11. kép: Kék réklitartó és csipke rékli

12. kép: Fekete réklitartó és csipke rékli

13. kép: Apró virágmintás, ún. bimbós, kasmír anyagból készült, ünnepi alkalmakon hordott kötény

14. kép: Kékfestő anyagból készült, hétköznapiakon hordott kötény

15. kép: Bordó színű bongyorkendő

16. kép: Bongyorkendő fonalából készített kabát

